КОЛА ВЯСНОВЫХ ГУЛЬНЯЎ

Мэта: стварыць умовы для знаёмства вучняў у гульнёвай форме з абрадамі, святамі, павер'ямі, прыкметамі беларускага народа.

Задачы:

- азнаямленне вучняў з народнымі гульнямі, правіламі іх правядзення;
- развіццё цікавасці да нацыянальнай культуры, агульнага кругагляду;
- выхаванне любові і павагі да культуры сваёй краіны і яе народа.

Дзеючыя асобы:

- вядучая - Багіня вясны, жыцця і часу Жыва, апранутая ў касцюм з белай тканіны і ільну;
- дзве дзяўчынкі, апранутыя ў сукенкі з лёгкай тканіны бела-блакітнага і чырвона-жоўтага колеру (выконваюць танец зімы і лета);
- дзве дзяўчынкі-вяснянкі, апранутыя ў касцюмы з белай тканіны і ільну, на галовах вяночак з саламяных кветак альбо з зялёных лістоў;
- дзяўчына-вясна, апранутая ў сукенку з лёгкай тканіны зялёнага колеру, на галаве вянок з **зялёных** галінак.

Абсталяванне:

- дрэва з папяровымі і саламянымі птушкамі ці круцёлка, упрыгожаная птушкамі, галінкамі вярбы, яйкамі;
- эмблема свята "Сонейка і птушачкі";
- магнітафон;
- прызы-падарункі саламяныя і папяровыя птушкі, саламяныя званочкі і дудачкі-свістулькі, цукеркі-ледзяшы.

Аўдыёзапісы: "Гукі прыроды. Вясна", танцавальная беларуская народная музыка.

Прадметы, неабходныя для праведзення гульні:

- драўляныя палачкі (кавалкі галінак дрэў) - 40 шт.;
- ніткі даўжынёй 15 см.- 40 шт.;
- галінкі вербачкі альбо івы – 20 шт.;
- пер'е – 10 шт.;
- 4 шклянкі;
- 2-4 аднаразовыя шклянкі;
- маркеры - 2 шт.;
- лісты паперы фармат А4 – 2 шт.;
- птушачкі-печыва – 16 шт.;
- 2 абручы;
- 4 скакалкі;
- саламяны капялюш або хустка для дзеда і бабы;
- вада – 0,5л;
- кавалак крэйды – 1 шт.;
- паветраныя шарыкі - 20 шт.;
- караблікі з паперы - 6 шт.

Ход мерапрыемства

Гучыць музыка - спевы птушак. У залу ўваходзіць вядучая - багіня Жыва са сваімі памочніцамі і спявае.

Ды ўжо ж вясна на калочку,
Не напрала на сарочку. Гу...

Вядучая.

Ой, вясна-маці,

Хадзі да нас гуляці!

Хадзі да нас гуляці,

Карагод спраўляці!

Добры дзень, добрым людзям!

Добраму - дабра, добра – добраму!

Мне вельмі прыемна вас вітаць на нашым свяце, дзе мы ўсе разам сабраліся, каб паспяваць, гуляць і добра адпачыць, а потым доўга-доўга ўспамінаць. Сёння мы з вамі правядзём вясновыя гульні, навучымся вясну сустракаць, зямлю-матухну адмыкаць, птушачкамі спяваць.

Гучыць раскат грому ў запісе

Вядучая. А што гэта за гром? Так, разумею, гэта зіма з вясною сустрэліся.

Выконваецца танец дзвюх дзяўчынак, якія сімвалізуюць зіму і вясну.

Вядучая. Гэта свята Стрэчанне Гасподне, або Грамніцы, зімовае свята язычніцкага паходжання, якое ў народным календары прыпадае на 2-га лютага ў каталікаў і 15-га лютага ў праваслаўных беларусаў. У гэты дзень у старажытныя часы славяне-язычнікі ўшаноўвалі Бога Перуна, або Грамоўніка, які зганяў з зямлі злых духаў сваімі агнявымі стрэламі. Так і мы з вамі будзем спаборнічаць, зганяць злых духаў з зямлі. За перамогу атрымлівае жэтон.

Для гульні фарміруюцца дзве каманды.

Гульня 1

Дзве дзяўчынкі-памочніцы на падносах выносяць трэсачкі, ніткі, пер'е, караблікі і раздаюць іх абедзвюм камандам, толькі караблікі пакідаюць на першых трох радах

Вядучая. Уявіце сабе такую карціну: зіма з вясною змагаюцца, свішча вецер, падае апошні снег, дрэвы хістаюцца, а тут яшчэ аднекуль гракі прыляцелі. Я думаю, што ўсе бачылі карціну мастака Саўрасава "Гракі прыляцелі"? Ганцоў вясны ўбачыў у іх мастак. Дык вось для гульні нам спатрэбіцца па тры дзяўчынкі з кожнай каманды, якія будуць выконваць ролю бярозак, гракі-усе, хто прысутнічае ў гэтай зале, два хлопчыкі, адзін дзед ці баба.

Спачатку свішча вецер - адна каманда дзьме на другую, пры гэтым яна падкідвае ў паветра пер'е і дзьме на іх, а другая ў гэты момант падымае рукі ўгору і выконвае ролю дрэў, якія хістаюцца ад ветру. Па майму сігналу каманды мяняюцца ролямі, а суддзі сочаць за тым, якая каманда больш актыўная.

Цяпер падняліся бярозкі з месца, рукі паднялі ўгору і калыхаюць імі, а астатнія ўсе ўявілі, што ляцяць гракі, гракам (гледачам) трэба пракрычаць: КЫРР-КЫРР-КЫРР... Тут з'яўляюцца два хлопцы (па аднаму з кожнай каманды) і страляюць у паветра (лопаюць паветраныя шары). Гракі разлятаюцца і крычаць яшчэ мацней... З'яўляецца дзед ці бабулька і кулакамі пагражае: “Ах,я вас!”

Журы вызначае лепшую каманду.

Вядучая. Існавала раней такая прыкмета ў беларускага народа: калі прылятаюць гракі і адразу на гнёзды садзяцца, вясна будзе дружнай.

Я думаю, што ад такога крыку вясна сапраўды да нас прыйшла б раней. Ну а зараз нам трэба ўсім разам праспяваць песеньку-вяснянку " Жавароначкі прыляціце".

Жавароначкі,прыляціце,
Цёпла лецейка прынясіце,
А зімачку прыбярыце,

Бо зімачка надаела,
Нам хлебчыкі пераела.
Жавароначкі,прыляціце,
Зямлю-матухну абудзіце,
Дожджыкам напаіце,
Каб травачкі нарасціла,
Каб волікаў накарміла.

Дзеці співаюць пад музыку

Вядучая. З надыходам вясны бягуць ручайкі, у народзе кажуць: "На Саракі пайшоў снег да ракі". Свята Саракі прыпадае на 22 сакавіка. Гэта свята адзначаецца ў гонар 40 севайсційскіх воінаў, якія былі пакараны смерцю за сваё хрысціянскае паходжанне.

Вясной дзеці часта майструюць караблікі, пускаюць іх у ручэй і назіраюць за тым, чый караблік хутчэй даплыве да вызначанага месца.

Гульня 2. "Караблікі"

Вядучая. Для наступнай гульні неабходна па адным чалавеку з кожнай каманды. Яны будуць выконваць ролю ручайка. Ім даецца па дзве шклянкі, з дапамогай якіх яны будуць пераліваць ваду з адной шклянкі ў другую, тым самым імітуючы шум вады, а астатнія, седзячы на сваіх месцах, будуць паднімаць па чарзе рукі ўгору з караблікам, потым апускаць іх ўніз і перадаваць суседу, які сядзіць побач. Гэта будуць хвалі, па якіх паплывуць нашы караблікі.

Дзеці выконваюць дзеянні пад музыку.

Гульня 3. "Хто хутчэй!"

Вядучая. А зараз мы паспрабуем адамкнуць зямлю-матухну ад зімовага сну. А для гэтага нам неабходна вызначыць, хто хутчэй пераломіць 40 галінак і хто хутчэй перарве 40 нітак?

Дзяўчынкі рвуць ніткі, а хлопчыкі ламаюць галінкі.

Гульня 4. “Арэлі”

Вядучая. Любімым заняткам дзяцей у сялянскіх сем’ях вясной было гушканне на арэлях. У нас з вамі будуць імправізаваныя арэлі – добра вам вядомыя скакалкі. І будзеце вы не гушкацца, а скакаць. Выбірайце двух прадстаўнікоў ад каманды, якія будуць спаборнічаць. На скачкі даецца 30 секунд, колькасць скачкоў суміруецца. Выйграе тая каманда, якая набрала большую колькасць.

Гульня 5. “Жавароначкі”

Вядучая. На Беларусі існавала павер’е: на Саракі прылятае 40 жаваронкаў, што значыла: вясна зусім блізка. А яшчэ ў народзе казалі: “Каб улетку не хварэць, трэба "жавароначкаў" з'есць”. Але ж есці трэба было не сапраўдных птушак, а тых, якіх выпякалі менавіта напярэдадні свята. Вось і зараз прапаную вам пабыць у ролі нашых продкаў і паспрабаваць з’есці “жаваронкаў”.

З кожнай каманды выбіраюцца па 2 прадстаўнікі. Ім прапануецца з’есці 8 спечаных “жаваронкаў” (можна запіваць вадой).Перамагае тая каманда, якая хутчэй справіцца з заданнем.

Гульня 6. “Намалюй шпакоўню”

Вядучая. А зараз з дапамогай лічылкі мы вызначым наступных удзельнікаў. Ім неабходна будзе намаляваць на лісце паперы шпакоўню, але … з закрытымі вачамі.

Перамагае той, хто больш дакладна намалюе шпакоўню.

Гульня 7. “Ледзяшы”

Вядучая. Працягваем нашу гульню. Ці ведаеце вы, што нашы продкі на свята Саракі ўшаноўвалі ваду, дакладней яе ўтварэнне – лядзяш? На жаль, у памяшканні ледзяшы хутка растаюць, але ў нас ёсць цукеркі-

ледзяшы (“Чупа-чупс”). Зараз з дапамогай лічылкі мы выберам з кожнай каманды таго, хто будзе ўдзельнічаць у наступнай гульні. Ім неабходна злізаць цукерку-лядзяш. Пераможа той, хто хутчэй справіцца з заданнем.

(Прадстаўнікі каманд спаборнічаюць)

Вядучая. Пакуль нашы ігракі зліжуць свае ледзяшы, мы пакатаем кола. У народзе казалі: “На Саракі павінна было пракаціцца сорак калёс па зямлі".

Гульня 8. “Кола”

Каманды дзеляцца на 2 групы, становяцца насупраць на адлегласці 10 м. Кожнай камандзе прапануецца па адным абручы. Групам, якія знаходзяцца насупраць, неабходна пракатваць абруч “туды-сюды” і сачыць за тым, каб абруч не зваліўся і дакаціўся да партнёра.

Вядучая. Вясной, калі з'яўляліся першыя праталінкі, малыя дзеці вельмі часта босымі нагамі скакалі па іх, каб паказаць зіме, што яны яе зусім не баяцца. Думаю, што і вы не адказаліся б ад такой забавы.

Гульня 9. “Праталінкі”

На падлозе намаляваць крэйдай плямы-праталінкі. Па чарзе ўсе члены каманды скачуць па іх. Перамагае каманда, члены якой хутчэй справіліся з заданнем. У час спаборніцтва сачыць за тым, каб не было заступаў.

Гульня 10. “Верба, вербачка, вярба”

Вядучая. Увесну адзначаецца яшчэ адно хрысціянскае свята - свята Вербнай нядзелі, якое прысвечана евангельскім падзеям - уваходу Ісуса Хрыста ў Іерусалім. У гэты дзень, які адзначаецца за тыдзень да прыходу Пасхі, вербачкі неслі ў царкву, каб там іх асвяціць. Вярба

вясной квітнела адной з першых сярод дрэў. Мабыць, таму ёй надавалі магічныя якасці. У народзе існуе павер'е, што калі пабіць адзін аднаго асвенчанай галінкай вярбы, то цэлы год будзеш здаровы. Пры гэтым прыгаворвалі: "Будзь вялікі, як вярба! Будзь здаровы, як вада! А багаты, як зямля!"

Памочніцы раздаюць членам каманд вербачкі.

Вядучая. Мы раздалі вам вербачкі, якімі вы будзеце адзін аднаго "біць" і прыгаворваць: "Верба-хлёст, б'е да слез". Але біць і плакаць мы будзем не па-сапраўднаму. Тая каманда, якая будзе мацней" біць" і "плакаць", перамагае.

Неабходна сачыць за тым, каб дзеці не білі адзін аднаго моцна, прытрымліваліся правілаў.

Вядучая. Вясна вельмі багатая на святы. Вось яшчэ адно вясенняе свята – Дабравешчанне, або Благавешчанне, якое адзначаецца 7 красавіка. У народзе казалі: "На Благавешчанне дзеўка касу не пляце, птушка гнязда не ўе, курыца яйкі не нясе".

Свята Благавешчанне прыйшло ў наш край з прыняццем хрысціянства. Па хрысціянскай міфалогіі ў гэты дзень архангел Гаўрыіл паведаміў Дзеве Марыі пра яе непарочнае зачацце і тое, што яна павінна нарадзіць Сына Усявышняга - Ісуса Хрыста.

Да гэтага часу з зямлі сыходзіў снег, і можна было прыступаць да веснавых работ. З прыходам Дабравешчання вясну на Беларусі пачыналі гукаць паўсюдна.

Гульня 11. "Гуканне вясны"

Камандам раздаецца тэкст заклічкі. Адводзіцца 2-3 хвіліны на тое, каб навучыцца добра вымаўляць заклічку. Па чарзе кожная каманда ў

поўным саставе чытае. Перамагае тая каманда, у якой атрымалася лепш, выразней, гучней.

Дабравешчаніка святое,
Пашлі сонейка залатое,
Каб зямелька адышла
Ды вясна да нас прыйшла,
Каб распусціліся ветачкі,
Каб раскраснеліся кветачкі,
Каб лугі зазелянеліся,
Нашы нівачкі адзеліся.

Вядучая. Свята Вялічка - з красным яечкам. Калі бывае гэта свята?..Правільна, на Пасху або Вялікдзень .А што гэта за свята?

У жыцці нашых продкаў-язычнікаў Вялікдзень адзначаўся ў гонар Бога Сонца (Дажбога), а хрысціянская назва свята – Вялікдзень. Згодна хрысціянскай міфалогіі, у пятніцу іудзеі асудзілі Сына Божага на смерць праз распяцце яго на крыжы.У суботу цела Іісуса Хрыста было перанесена ў пячору і завалена вялізным каменем. А ў нядзелю, калі Маці Божая са сваімі сяброўкамі прыйшла, каб апрануць свайго сына-нябожчыка ў пасмяротнае адзенне, то Анёл у белым адзенні абвясціў ёй і жанчынам, што Іісус Хрыстос уваскрэс.

Напярэдадні гэтага свята да чацвяргу, які называюць "чысты чацвер", старанна прыбіраліся ў хаце, мылі падлогу, вокны, бялілі ці абклейвалі шпалерамі хату, мыліся ў лазні. А ў суботу зранку завешвалі на вокны новыя фіранкі, набожнікі, замешвалі ў дзяжы цеста на пірагі, фарбавалі яйкі.

Гульня 12. “Чыстая хата”

На гульню адводзіцца 30 секунд. У кожнай камандзе неабходна сабраць як мага больш непатрэбных рэчаў: паперкі, заколкі, гузікі і г.д. Тая каманда, якая збярэ больш “смецця”, перамагае.

Гульня 13. “Роспіс яек”

Вядучая. Напэўна вы ўсе ведаеце, што на Вялікдзень прынята фарбаваць яйкі. Але некаторыя людзі не проста іх фарбуюць, але яшчэ і распісваюць. Прапаную вам на некалькі хвілін ператварыцца ў мастакоў.

Камандам раздаецца па 5 паветраных шароў, маркеры. Неабходна нанесці малюнак на шары за 1 мінуту. Шарык і маркер перадаецца ад аднаго члена каманды да другога. Перамагае тая каманда, у якой будзе больш размаляваных шароў, малюнкі больш арыгінальныя.

Вядучая. Любімым заняткам у дзяцей на Вялікдзень была гульня “Біткі”, сутнасць якой заключалася ў тым, каб высветліць шляхам біцця яек адно аб адно, чыё яйка самае моцнае.

Гульня 14. "Біткі"

Члены дзвюх каманд становяцца насупраць адзін аднаго, ім раздаюцца паветраныя шарыкі. Фарміруюцца пары з членаў розных каманд, якім неабходна лопнуць шарык праціўніка толькі з дапамогай надаўлівання сваім шаром. Перамагае каманда, якая лопне больш шароў. Можна задаць пэўны прамежак часу.

Вядучая. “Юр'е на двары - кароўку ў поле гані”. Вось і яшчэ адно веснавое свята мы сёння ўспомнім – Юр’я (Юр’еў дзень), які адзначаецца 6 мая. Карані гэтага свята паходзяць з язычніцтва: хрысціянскаму вобразу Святога Юрыя адпавядаў Бог Велас - ахоўнік

дамашняй жывёлы і дабрадзей у хатняй гаспадарцы, а таксама Ярыла, сын Лады і Дажбога, апякун урадлівасці і закаханых.

У гісторыі імя святога Юрыя рэальнае - гэта рымскі афіцэр, які быў пакараны смерцю за прыхільнасць да хрысціянскіх ідэй і іх прапаганду, за што быў кананізаваны новай рэлігіяй як вялікамучанік за яе святую справу .

Воіну Юрыю-вялікамучаніку надавалася значэнне абаронцы ад розных "нячысцікаў", вызваліцеля палонных і заступніка войска. На многіх абразах ён намаляваны ў выглядзе воіна з кап'ём, вастрыём якога прыціскае да зямлі лютага змея.

Дык вось на Юр'я звычайна выганялі ў поле жывёлу. А каб карова не баялася "суроку і розных гадаў", на выхадзе з хлева клалі пілу зубамі да парога або крапіву. У двары тройчы абыходзілі "кароўку" са свечкай, хлебам-соллю і чырвоным яйкам, асвечаным на Вялікдзень. Выганялі "кароўку" са двара абавязкова галінкаю вярбы, якую асвячалі ў царкве або касцёле ў Вербную нядзелю. У варотах на выхадзе на вуліцу таксама клалі замок ці сякеру, хлеб, соль і велікоднае яйка, праз якія жывёла павінна была перайсці не перадам, а задам.

Гульня 15. "Кароўкі"

Для гульні на падлозе раскладаюцца розныя прадметы (кубікі, мячы і г.д.), якія неабходна пераступаць. Каманды становяцца па 5 чалавек у ланцужок. Пачынаюць рухацца спінай наперад, пераступаючы розныя прадметы у абодва бакі. Перамагае тая каманда, якая хутчэй закончыць гульню.

Вядучая. Ну вось мы з вамі і пагулялі. Журы вызначыць, якая каманда перамагла. Але самае галоўнае, што мы з вамі сёння зрабілі, - наблізілі надыход вясны. Давайце паклічам Вясну.

Усе разам клічуць:"Прыйдзі,вясна! Прыйдзі,красна!"

З'яўляецца дзяўчына-Вясна, а з ёй дзяўчынкі-вяснянкі, якія трымаюць на падносах прызы.

Вядучая. Вясна,вясна!

Што ты нам прынясла?

Вясна. Я вам прынясла

Тры карысці ў радасці,

Шаўковую траву на вясну,

Буйнае жыта на лета,

Ядрынку-грэчку на восень.

А яшчэ падарункі і пачастункі ўсім удзельнікам гульні, хто так добра змагаўся і хваляваўся за тое, каб вясна хутчэй прыйшла. Вялікі дзякуй усім!

Вядучая. Мы з вамі развітваемся.

Будзьце здаровы, як крынічная вада!

Будзьце вясёлы, як добрая вясна!

Будзьце багаты, як наша зямля!

Да пабачэння, да новых сустрэч!

Заўвага. На працягу ўсіх гульняў гучыць бадзерая, вясёлая музыка.